

Застосування норм ГПК України

ЩОДО ПОВІДОМЛЕННЯ УЧАСНИКІВ СПРАВИ ПРО ДАТУ, ЧАС І МІСЦЕ СУДОВОГО
ЗАСІДАННЯ ЧИ ВЧИНЕННЯ ВІДПОВІДНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЇ

Відділ аналітичної роботи та узагальнення судової практики

Право на участь в судовому засіданні

Жодна особа не може бути позбавлена права на участь у розгляді своєї справи у визначеному законом порядку
(частина 6 ст.4)

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система відповідно до закону забезпечує участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції
(частина 4 ст.6)

Порядок повідомлення учасників процесу про час та місце судового засідання згідно норм ГПК України

частина 7
ст.6

- Особам, які зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, суд вручає будь-які документи у справах, в яких такі особи беруть участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення на офіційні електронні адреси таких осіб, що не позбавляє їх права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою

ч.ч.2,3,4
ст.120

- суд повідомляє учасників справи про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов'язковою. Виклики і повідомлення здійснюються шляхом вручення ухвали в порядку, передбаченому цим Кодексом для вручення судових рішень. Ухвала господарського суду про дату, час та місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії повинна бути вручена завчасно, з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу, але не менше ніж п'ять днів, для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи чи вчинення відповідної процесуальної дії

частина 6
ст.120

- суд викликає або повідомляє експерта, перекладача, спеціаліста, а у випадках термінової необхідності, передбачених цим Кодексом, - також учасників справи телефонограмою, телеграмою, засобами факсимільного зв'язку, електронною поштою або повідомленням через інші засоби зв'язку (зокрема мобільного), які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику

Порядок повідомлення учасників процесу про час та місце судового засідання згідно норм ГПК України

частина 7
ст.120

- учасники судового процесу зобов'язані повідомляти суд про зміну свого місцезнаходження чи місця проживання під час розгляду справи. У разі відсутності заяви про зміну місця проживання ухвала про повідомлення чи виклик надсилається учасникам судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, та за відсутності можливості сповістити їх за допомогою інших засобів зв'язку, які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, за останньою відомою суду адресою і вважається врученою, навіть якщо відповідний учасник судового процесу за цією адресою більше не знаходиться або не проживає

Частина 8
ст.120

- якщо учасник судового процесу повідомляє суду номери телефонів і факсів, адресу електронної пошти або іншу аналогічну інформацію, він повинен поінформувати суд про їх зміну під час розгляду справи. Положення частини сьомої цієї статті застосовуються також у разі відсутності заяви про зміну номерів телефонів і факсів, адреси електронної пошти, які учасник судового процесу повідомив суду

частина 9
ст.120

- **за наявності відповідної письмової заяви учасника справи та технічної можливості, повідомлення про призначення справи до розгляду та про дату, час і місце проведення судового засідання чи проведення відповідної процесуальної дії може здійснюватися судом з використанням засобів мобільного зв'язку, які забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, шляхом надсилання такому учаснику справи текстових повідомлень із зазначенням веб-адреси відповідної ухвали в Єдиному державному реєстрі судових рішень, у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему**

Вручення судового рішення

ч. 3, ч.5
ст.242

- суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення протягом двох днів з дня його складання - в електронній формі у порядку, встановленому законом (у випадку наявності в особи офіційної електронної адреси), або рекомендованим листом з повідомленням про вручення, якщо така адреса в особи відсутня

ч.10, ч.11
ст.242

- судові рішення вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень, а у випадку розгляду справи за матеріалами в паперовій формі судові рішення надсилаються в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення

частина
13 ст.242

- рішення суду (повне або скорочене) про відкриття провадження у справі про банкрутство в день його проголошення надсилається особам, які провадять клірингову діяльність, на офіційну електронну адресу таких осіб, зареєстровану в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі

День вручення судового рішення

п.п.1,2 ч.6
ст.242

- день вручення судового рішення під розписку
- день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи

п.п.3,4 ч.6
ст.242

- день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення
- день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;

п.5 ч.6
ст.242

- день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, яка зареєстрована у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси

Випадки неналежного повідомлення учасників справи (судова практика, слайд 1)

матеріали справи містять відомості про одержання ухвали/рішення суду першої інстанції про призначення/відкладення розгляду справи після дати розгляду справи, що підтверджується повідомленням про вручення поштового відправлення за відповідним штрих-кодом, тобто після засідання суду (*постанова КГС ВС від 03.03.2021 у справі № 918/1478/14, (постанова КГС ВС від 19.01.2021 у справі №921/67/19)*)

учасник не брав участі в судових засіданнях, що підтверджується протоколами відповідних судових засідань (*постанова КГС ВС від 19.01.2021 у справі №921/67/19, постанова КГС ВС від 19.02.2021 у справі №909/541/19)*)

у матеріалах справи взагалі відсутні докази надсилання ухвал суду на адресу скаржника та отримання їх ним, наявні лише докази отримання ухвал деякими із учасників процесу (*постанова КГС ВС від 19.02.2021 у справі №909/541/19*)

Випадки неналежного повідомлення учасників справи (судова практика, слайд 2)

докази отримання судового рішення про
призначення/відкладення розгляду справи матеріали
справи не містять *(постанова КГС ВС від 19.01.2021 у
справі №921/67/19)*

поштове повідомлення про надсилання ухвали про
призначення/відкладення справи до розгляду
повернулося до суду з відміткою "за закінченням
встановленого строку зберігання" *(постанова КГС ВС
від 27.01.2021 у справі №921/83/19)*

список розсилки поштової кореспонденції не дає
можливості встановити факт вручення позивачу
процесуальних документів суду *(постанова КГС ВС від
27.01.2021 у справі №921/83/19)*

Випадки неналежного повідомлення учасників справи (судова практика, слайд 3)

клопотання учасника про відкладення розгляду справи на іншу дату, яке згідно довідки відділу документального забезпечення суду не містить кваліфікованого цифрового підпису, не свідчить про належне повідомлення цього учасника про час та місце розгляду спору (*постанова КГС ВС від 27.01.2021 у справі №921/83/19*)

ухвала була надіслана апеляційним судом лише на електронну адресу Відповідача-1, що підтверджується сформованим судом списком розсилки кореспонденції, що, у свою чергу, не дає можливості зробити висновок про поінформованість скаржника (позивача), як учасника процесу, щодо необхідності здійснення відповідних процесуальних дій (*постанова КГС ВС від 19.02.2021 у справі №909/541/19*)

судом було надіслано копію судового рішення особі, щодо якої колегією суддів зроблено висновок про недоведення наявності повноважень на представництво Релігійної громади УГКЦ в суді апеляційної інстанції (*постанова КГС ВС від 19.02.2021 у справі №909/541/19*)

Випадки неналежного повідомлення учасників справи (судова практика, слайд 4)

українське законодавство також передбачає інші форми повідомлення, крім надсилання рекомендованою кореспонденцією, наприклад, повідомлення за допомогою телефонного зв'язку (*постанова КЦС ВС від 17.02.2021 у справі №295/6213/19 за аналогією*)

відмітка "за закінченням встановленого строку зберігання" не дає суду обґрунтованих процесуальних підстав для визначення факту належного повідомлення сторони у судовій справі, зокрема не визначає чи адресат відмовився від отримання судового повідомлення, чи адресат відсутній, чи особу, якій адресовано судові рішення, не виявлено за місцем проживання. (*постанова КГС ВС від 23.02.2021 у справі №910/20004/17*)

Вичерпний перелік випадків, які підтверджують дату вручення судового рішення, наведений у ч.6 ст.242 ГПКУ, і в цьому переліку день оприлюднення судового рішення в ЄДРСР не прирівняно до дня вручення судового рішення, а тому посилання суду на те, що про наявність ухвали скаржник мав змогу дізнатись з ЄДРСР з моменту її оприлюднення є помилковими. Можливість дізнатися про постановлену судом ухвалу з ЄДРСР є лише правом заявника. При цьому, оприлюднення судового рішення в ЄДРСР не скасовує обов'язок суду вчасно направляти копії судових рішень учасникам справи. (за аналогією *постанови КАС ВС від 25.02.2021 у справі №679/219/20*)

Випадки належного повідомлення учасників справи (судова практика слайд 1)

подаючи апеляційну скаргу ОСОБА_1 самостійно зазначив адресу місця проживання, а тому її правильність, за якою місцевий суд направляв повідомлення про призначення та розгляд справи, підтверджено самим ОСОБА_1. Водночас, доказів неможливості отримати за зазначеною адресою поштової відправки з повідомленням про час і дату розгляду справи під час розгляду справи місцевим судом ОСОБА_1 не надано. Отже, неотримання рішень суду колишнім керівником банкрута спричинене не об'єктивними обставинами, а суб'єктивним фактором, оскільки в даному випадку ОСОБА_1 не був позбавлений можливості ознайомитись з ухвалами суду про призначення справи до розгляду, надісланими на адресу його фактичного проживання, а також не був позбавлений можливості подати власні доводи, заперечення та докази під час розгляду справи у місцевому суді (*постанова КГС ВС від 23.02.2021 у справі №910/20004/17*)

надіслання судом першої інстанції копії ухвали від 08.07.2020 у справі на адресу ТОВ, що відповідає адресі його місцезнаходження за даними ЄДРЮОФОПГФ та була повідомлена суду під час розгляду справи, є належним виконанням судом вимог частини другої статті 120 ГПК України щодо повідомлення відповідача про судові засідання, призначене на 20.07.2020. (*постанова КГС ВС від 01.10.2021 у справі №910/8794/17*)

Випадки належного повідомлення учасників справи (судова практика слайд 2)

направлення листа рекомендованою кореспонденцією на дійсну адресу є достатнім для того, щоб вважити повідомлення належним, оскільки отримання зазначеного листа адресатом перебуває поза межами контролю відправника, а у даному випадку, суду (*близька за змістом правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 25.04.2018 у справі № 800/547/17 (П/9901/87/18) (провадження № 11-268заі18), постановою Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27.11.2019 у справі № 913/879/17, від 21.05.2020 у справі № 10/249-10/19, від 15.06.2020 у справі № 24/260-23/52-б).*

оскільки представник Товариства був присутній у судовому засіданні, яке відбулося 26.02.2020, а також ухвалою суду першої інстанції повідомлений про призначення справи до розгляду на 20.05.2020, що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення, тобто Товариство було обізнане про існування судового провадження у справі, останнє мало вживати заходів, щоб дізнатися про стан відомого йому судового провадження, стан надходження поштової кореспонденції тощо (*постанова КГС ВС від 18.03.2021 у справі №911/3142/19*)

Правові висновки ВЕРХОВНОГО СУДУ

(судова практика)

надсилання на електронну адресу адвоката (щодо якого відсутні докази наявності повноважень на представництво апелянта) ухвал суду, якими, у тому числі, зобов'язано сторону надати вказані докази, не може вважатися належним повідомленням її про необхідність виконання вказівок суду, оскільки зазначене не відповідає встановленій процесуальним законодавством процедури повідомлення учасників справи та суперечить висновкам апеляційного суду про відсутність повноважень у представника. Позивачем не подавалося клопотання про повідомлення його про дату та місце судового засідання шляхом надсилання процесуальних документів на електронну адресу, і господарським судом апеляційної інстанції не була встановлена наявність чи відсутність такої адреси у апелянта, як це передбачено нормами [статті 242 Господарського процесуального кодексу України](#) (постанова КГС ВС від 19.02.2021 у справі №909/541/19)

системний аналіз статей [120](#), [242 ГПК України](#), пунктів 11, 17, 99, 116, 117 Правил надання послуг поштового зв'язку свідчить, що у разі якщо ухвалу про вчинення відповідної процесуальної дії або судового рішення направлено судом рекомендованим листом за належною поштовою адресою, яка була надана суду відповідною стороною, і судовий акт повернуто підприємством у зв'язку з посиленням на відсутність (вибуття) адресата, відмову від одержання, закінчення строку зберігання поштового відправлення тощо, то необхідно вважати, що адресат повідомлений про вчинення відповідної процесуальної дії або про прийняття певного судового рішення у справі (постанови КГС ВС від 13.01.2020 у справі № 910/22873/17 та від 14.08.2020 у справі № 904/2584/19, від 21.01.2021 у справі №910/16249/19)

Правові висновки ВЕРХОВНОГО СУДУ

(судова практика)

Право бути належним чином повідомленим про дату та час слухання справи не може бути формальним, оскільки протилежне не відповідає ідеї справедливого судового розгляду, яка включає основоположне право на змагальність провадження.

Процесуальні норми призначені забезпечити належне відправлення правосуддя та дотримання принципу правової визначеності, а також про те, що сторони повинні мати право очікувати, що ці норми застосовуються. Принцип правової визначеності застосовується не лише щодо сторін, але й щодо національних судів. *(постанова КГС ВС від 03.03.2021 у справі № 918/1478/14*

За відсутності в господарського суду відомостей щодо належного повідомлення про судові засідання, суд мав відкласти розгляд справи та вжити заходів для перевірки інформації щодо його належного повідомлення про судові засідання *(постанова КГС ВС від 19.01.2021 у справі №921/67/19)*

Правові висновки ВЕРХОВНОГО СУДУ

(судова практика)

Встановлений порядок надання послуг поштового зв'язку, доставки та вручення рекомендованих поштових відправлень, строк зберігання поштового відправлення забезпечує адресату можливість вжити заходів для отримання такого поштового відправлення та, відповідно, ознайомлення з судовим рішенням. Верховний Суд звертає увагу на те, що направлення листа рекомендованою кореспонденцією на дійсну адресу є достатнім для того, щоб вважати повідомлення належним, оскільки отримання зазначеного листа адресатом перебуває поза межами контролю відправника, у цьому випадку суду (*аналогічний висновок викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 25.04.2018 у справі № 800/547/17 (П/9901/87/18) (провадження № 11-268зай18), постановях Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27.11.2019 у справі № 913/879/17, від 21.05.2020 у справі № 10/249-10/19, від 15.06.2020 у справі № 24/260-23/52-б*)

Оскільки в матеріалах справи відсутні підтвердження наявності порушень оператором поштового зв'язку вимог Правил надання послуг поштового зв'язку, суд вважає, що факт неотримання скажником поштової кореспонденції, якою суд, з додержанням вимог процесуального закону, надсилав ухвалу для вчинення відповідних дій за належною адресою та яка повернулася до суду у зв'язку з її неотриманням адресатом, залежав від волевиявлення самого адресата, тобто мав суб'єктивний характер та є наслідком неотримання адресатом пошти під час доставки за вказаною адресою і не звернення самого одержувача кореспонденції до відділення пошти для отримання рекомендованого поштового відправлення (*аналогічний висновок викладений у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 14.08.2020 у справі № 904/2584/19*).

Правові висновки ВЕРХОВНОГО СУДУ

(судова практика)

скаржник не був позбавлений об'єктивної можливості дізнатися про рух (стан) судового провадження за поданою ним заявою щодо відкриття провадження у справі про неплатоспроможність відкритим безоплатним цілодобовим доступом до Єдиного державного реєстру судових рішень та скористатись наданими йому процесуальними правами, проте такими можливостями не скористався. Доводи скаржника про те, що в Єдиному державному реєстрі судових рішень міститься знеособлена інформація про учасників судової справи, що перешкоджає достеменному встановленню цих осіб та визначенню змісту оскарженої ухвали певній частині відхиляється колегією суддів за відсутності доказів, що скаржник особисто або через повноважного представника вживав заходи до своєчасного отримання та ознайомлення з оскарженою ухвалою суду, а також з огляду на встановлені судом апеляційної інстанції обставини щодо обізнаності скаржника про факт прийняття оскарженої ухвали в судовому засіданні місцевого господарського суду 25.05.2020 у зв'язку із участю в ньому повноважного представника скаржника. (постанови КГС ВС від 21.01.2021 у справі №910/16249/19)

сам лише факт не отримання скаржником кореспонденції, якою суд, з додержанням вимог процесуального закону, надсилав ухвалу за належною адресою та яка повернулася в суд у зв'язку з її неотриманням адресатом, вказує на суб'єктивну поведінку сторони щодо отримання кореспонденції, яка надходила на його адресу. Колегія суддів звертає увагу на те, що позивачем до суду апеляційної інстанції надавалися заперечення, відзив, що свідчить про те, що йому достеменно було відомо про дане судове провадження, а тому право позивача на справедливий суд, гарантоване статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Судом порушено не було. (постанова КГС ВС від 25.11.2020 у справі № 927/253/19)

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ЄСПЛ (слайд 1)

на національні суди покладено обов'язок з'ясувати чи були судові повістки або інші документи завчасно отримані сторонами та, за необхідності, зафіксувати таку інформацію у тексті рішення (*ЄСПЛ у справі «Созонов та інші проти України», рішення у справі «Ганкін та інші проти Росії», заява N 2430/06 та інші, пункт 36, від 31.05.2016*)

у разі невручення стороні належним чином судових документів, вона може бути позбавлена можливості захищати себе у провадженні (*див., рішення у справі «Заводнік проти Словенії», заява N 53723/13, пункт 70, від 21.05.2015, із подальшими посиланнями*)

сторони у розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатися про стан відомого їм судового провадження, та зобов'язані сумлінно користуватися наданими їм процесуальними правами (*рішення Європейського суду з прав людини від 03.04.2008 у справі "Пономарьов проти України"*)

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ЄСПЛ (слайд 2)

кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом (рішення ЄСПЛ у справі «GUREPKA v. UKRAINE» (No. 2), № 38789/04, § 23, від 08 квітня 2010 року)

заявник зобов'язаний демонструвати готовність брати участь на всіх етапах розгляду, що стосуються безпосередньо його, утримуватися від використання прийомів, які пов'язані із зволіканням у розгляді справи, а також максимально використовувати всі засоби внутрішнього законодавства для прискорення процедури слухання. (рішення від 07.07.1989 у справі "Юніон Аліментарія Сандерс С.А. проти Іспанії")

обов'язком заінтересованої сторони є прояв особливої старанності при захисті власних інтересів (рішення Європейського суду з прав людини від 04.10.2001 у справі "Тойшлер проти Германії" (Teuschler v. Germany)).

Належні способи повідомлення

рекомендованим листом з повідомленням про вручення, якщо офіційна електронна адреса в особи відсутня (ч.3 ст.242)

на офіційну електронну адресу в порядку, визначеному ст.120 ГПК України, ч.5 ст. 242, ст. 285 ГПК України (ч.3 ст.120)

Можливі способи повідомлення (за наявності умов)

на електронну адресу учасника справи при умові наявності відповідної письмової заяви цього учасника (ч.6, ч.9 ст.120)

за допомогою мобільного зв'язку шляхом надсилання учаснику справи текстових повідомлень із зазначенням веб-адреси відповідної ухвали в ЄДРСР при умові наявності відповідної письмової заяви цього учасника (ч.9 ст.120)